

Радзівіл Т.А.

ІННОВАЦІЙНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ ДО НАВЧАННЯ МУЗИКИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Анотація. Автор досліджує проблеми інноваційної підготовки студентів педагогічного коледжу до навчання музики молодших школярів. Стаття присвячена умовам підготовки студентів сьогодні та принципам проведення індивідуальних занять.

Ключові слова: нововведення в освіті, інноваційна педагогічна діяльність, об'єкти інновацій, новітні технології, принципи проведення індивідуальних занять.

Зміни соціальних та економічних умов життя України не обминули й систему освіти, що вимагає нових підходів у вивченні й осмисленні педагогічного процесу в навчальних закладах всіх рівнів.

Необхідною умовою досягнення позитивних результатів у реформуванні середньої школи має стати оновлення підготовки педагогічних працівників, яку здійснюють педагогічні університети, інститути, коледжі та училища.

Державні стандарти підготовки фахівців передбачають забезпечення європейського рівня формування освіти, розвиток професійних навичок, виховання гармонійно розвиненої, толерантної особистості з високими духовними якостями, що здатна до саморозвитку та самовдосконалення.

Нововведення в освіті – це не особливість сьогодення. До змін освіта прагнула завжди, але наш час називають часом значних і бурхливих змін у всіх сферах суспільства, у тому числі й освіті. Реалії сьогодення вимагають впровадження у систему освіти інновацій у вигляді технологій, щодо яких конкретно доведено доцільність та корисність.

«Інновації в освіті визнаються не лише як кінцевий продукт застосування будь-якої новизни з метою внесення якісних освітніх змін й отримання економічного, соціального, науково-технічного, екологічного та іншого ефекту, а й як її постійне оновлення. Вони характеризуються

новизною, спрямованою на якісне поліпшення освітнього процесу і результати, та відображаються в удосконалених чи нових освітніх складових (мета, зміст, структура, форми, методи, засоби, результати), освітніх технологіях (дидактичні, виховні, управлінські), наукових і науково-методичних розробках, технічних засобах, нормативно-правових документах, що регламентують діяльність навчальних закладів і установ освіти та їх відносини з іншими інституціями» [1,42].

Інноваційна педагогічна діяльність завжди пов'язана з відмовою від штампів і стереотипів у навчанні, вихованні та розвитку студентів. Вона завжди виходить за межі діючих нормативів, передбачає розкриття особистісно-творчої, індивідуальної позиції викладача, націлена на створення нових технологій. Інновації можуть виникнути у процесі практичної роботи окремих викладачів, а можуть стати результатом теоретичного пошуку науковця, який обмірковує та підсумовує педагогічні знання та залучає до їхнього осмислення досягнення суміжних наук. «Отже, шлях функціонування педагогічних ідей можна уявити таким чином: педагогічна майстерність завдяки процесам творчого пошуку сприяє віднаходженню нових способів діяльності; у педагогічній практиці ці способи поєднуються і створюють основу для розробки ефективної методики, яка після науково-теоретичного аналізу та експериментального підтвердження пропонується педагогічній громадськості та за умови схвальної оцінки набуває поширення як педагогічна інновація» [2,15].

Об'єктами інновацій найчастіше можна назвати такі, як підвищення мотивації начально-виховної діяльності, збільшення обсягу навчального матеріалу на заняттях, прискорення темпів навчання, максимально плідне використання часу на заняттях тощо. «Впровадження більш продуманих методів, використання активних форм навчально-виховного процесу, нових технологій навчання, виховання – постійні сфери розробки інноваційних ідей» [3,79].

Характерною рисою оновлення професійної підготовки майбутніх фахівців стає особистісно орієнтована освіта. Вона спрямована на індивідуальний професійний розвиток молодої людини, внаслідок якого формується готовність особистості до науково обґрунтованого розуміння професійних якостей, створюється власна «Я – концепція» та виробляється стратегія професійної діяльності. «Для реалізації особистісно зорієнтованої освіти необхідно створювати відповідні умови, які забезпечать самодостатній розвиток особистості майбутніх фахівців, їх професійну культуру та самосвідомість» [4,194].

Звернення до проблеми інноваційної підготовки студентів педагогічного коледжу зумовлено спрямуванням педагогічної освіти на підготовку фахівців, здатних забезпечити перехід від індустріального до інформаційно-технологічного суспільства через інновації у навчанні, вихованні та науково-методичній роботі. «У зв'язку з європейською орієнтацією України загалом та входженням України до Європейського освітнього і наукового поля зокрема наголос все більше робиться на якості освіти, універсальності підготовки випускника та його адаптованості до ринку праці, на особистісній орієнтованості навчального процесу, його інформатизації, визначальній важливості освіти у забезпеченні сталого людського розвитку» [1,78].

Якщо пригадати підготовку студентів педагогічних училищ до навчання музики школярів двадцять років тому, то зрозуміло, що на підготовку вчителів музики відводилося 9-11 років. Спочатку учні навчалися 5-7 років (в залежності від обраного музичного інструмента) в музичних школах чи школах мистецтв. Вони здобували початкові музично-теоретичні знання з предметів «сольфеджіо» і « музична література» та оволодівали практичними навичками гри на основному та додаткових музичних інструментах. За 5-7 років навчання ці знання, уміння та навички набували певного рівня, що надавало учням можливість продовжувати навчання в педагогічних училищах протягом чотирьох років та здобути кваліфікацію

учителя музики. Отже, отримати професію вчителя музики двадцять років тому можна було за 9-11 років. Це був достатньо великий проміжок часу, за який можна було досягти хорошого професійного рівня та педагогічної майстерності і бути готовим до професійної діяльності у повному обсязі, тому випускники педагогічних училищ тих часів йшли працювати за фахом і працюють ще й тепер, постійно вдосконалюючись та маючи вже великий досвід роботи.

Сьогодні ж ситуація в часовому відношенні повністю змінилася не на користь студентів, адже в наш час для того, щоб здобути професію вчителя музики, студенту відводиться лише чотири роки (для випускників дев'яти класів) і всього лиш три роки (для випускників одинадцяти класів). Все це сталося тому, що престижність музичних професій знизилася до критичної точки, а внаслідок цього основний відсоток студентів, що приходять навчатися до музичного відділення педагогічного коледжу не мають початкової музичної освіти. Як результат – це здобуття професії за дуже малий термін часу (втричі менший, ніж двадцять років тому). Стає зрозумілим, що за 3-4 роки студенти повинні отримати початкові музично-теоретичні знання з фахових предметів та основні навички гри на музичних інструментах, а також довести ці знання, уміння та навички до професійного рівня, педагогічної майстерності, щоб, отримавши кваліфікацію вчителя музики, бути готовим до професійної діяльності за обраним фахом.

Розуміючи все вищевказане, потрібно погодитися з тим, що в ситуації, яка склалася сьогодні зовсім не можна обійтися без новітніх технологій у підготовці студентів педагогічного коледжу до навчання музики молодших школярів. Адже за невеликий часовий термін підготувати майбутніх вчителів традиційними методами навряд чи можливо.

Не зважаючи на те, що кожного року значна кількість студентів-випускників (в середньому 15-20 осіб з одного навчального закладу) отримує кваліфікацію вчителя музики в загальноосвітній школі, деякі сільські школи (особливо віддалені від районних центрів) все ж залишаються без

дипломованих вчителів музики. З одного боку, на це впливає невелика заробітна плата праці вчителя музики (через невелику кількість годин, відведена на вивчення предмету), а з іншого боку, і це є більш суттєво, – це недостатня готовність випускника коледжу до професійної діяльності, побоювання не впоратись з вимогами, що ставляться до обраної ним професії. Щоб уникнути цих побоювань, готувати студентів до професійної діяльності потрібно із застосуванням оновлених методів підготовки.

Якщо, завдяки викладачу, студент переконається, що його знання, уміння та навички зростають у геометричній прогресії, то це підвищить мотиваційний компонент через посилення бажання оволодіти обраною професією, адже він буде впевнений, що зможе досягти потрібного професійного рівня та вдосконалити його до педагогічної майстерності, а як результат – стане конкурентоспроможний на ринку праці.

Одним із важливих умінь майбутнього вчителя музики можна назвати професійне володіння грою на музичному інструменті. Це дуже кропітка і трудомістка робота, яка потребує фізичних, інтелектуальних, моральних та естетичних зусиль з боку студента, виконати яку в повному обсязі за короткий термін він зможе лише стовідсотковою власною працею з допомогою розумного і толерантного наставника.

Специфіку індивідуальної форми художніх занять найвиразніше моделює навчання музики, зокрема гри на музичному інструменті (баяні, фортепіано та ін.). «З одного боку, вчитель (викладач) повинен мати достатній досвід музично-виконавської діяльності (що передбачає наявність рухово-технічного апарату, музично-образних уявлень, художньо-творчої ініціативи, сценічної майстерності), а з іншого – різноманітну загально-педагогічну та спеціально-методичну підготовку. Адже демонстрація зразків виконавської інтерпретації твору, їх кваліфіковане вербальне тлумачення (які безперечно лежать в основі індивідуальної методики навчання фортепіано і відповідно передаються учням) не зводиться до спонукання наслідувати і копіювати стиль музичного фразування. Вони завжди доповнюються

створенням на уроках різноманітних педагогічних ситуацій, спрямованих на стимулювання самостійної діяльності майбутніх музикантів, на підтримку їхнього інтересу до занять, на розвиток пізнавальної і творчої активності, інтуїції, художньої спостережливості, індивідуальної виразності виконання тощо» [2,145].

Потрібно зауважити, що не кожен прекрасний виконавець може бути викладачем. Справа в тому, що талановиті люди, зокрема інструменталісти-виконавці, можуть не мати стільки труднощів в оволодінні грою на інструменті, як звичайні студенти, що не мають великих талантів, тому і пояснити шляхи раціонального подолання цих труднощів вони не можуть, якщо, звичайно, не займаються науковою дослідницькою діяльністю в цьому напрямку. А сучасні студенти з середніми музичними даними, що приходять здобувати професію вчителя музики стикаються з великою кількістю проблем і труднощів в оволодінні грою на музичному інструменті, які самостійно вирішити не можуть у зв'язку з відсутністю такого досвіду. Тому на допомогу таким студентам має прийти методично підготовлений викладач, який зможе допомогти студентам подолати труднощі, а також здатний навчити їх самостійно знаходити раціональні шляхи для подолання цих труднощів. Також (оскільки в мистецтві дуже цінується особистісне ставлення до художніх творів) на всіх етапах індивідуального навчання викладач має леліяти в студента його індивідуальність та мистецьке Я. Робити це можна, як вважала О. П. Рудницька, тільки шляхом розвитку творчої самостійності, оскільки людина тільки тоді знаходить себе, коли шукає сама, а не слухняно виконує вказівки, нехай і досвідченішого та талановитішого музиканта. «З цієї причини практику і методику індивідуальних занять неможливо укласти в якусь певну схему: кожен урок – це творчість педагога, що спрямовується особливостями конкретного учня, специфікою певного художнього твору, поточними та віддаленими навчальними завданнями: розвитком музичних даних, роботою над звуком, формуванням технічних навичок, пошуком художньої інтерпретації та ін.»

[2,146]. Вибір сукупності таких завдань ґрунтується на п'яти основних принципах проведення індивідуальних занять:

- 1) визначення вихідного рівня художньої підготовки студента та проектування програми проведення подальших занять;
- 2) відбір тих видів діяльності, в яких будуть формуватися потрібні уміння і навички;
- 3) розробка педагогічних ситуацій взаємодії зі студентом, що орієнтовані на розвиток його особистісних та професійних якостей;
- 4) створення такої атмосфери занять, що сприятиме стимулюванню позитивних емоцій художнього спілкування;
- 5) спонукати творчу самостійність студента та його прагнення обґрунтовувати результати власних мистецьких пошуків.

Дуже важливо на початковому етапі вірно визначити рівень художньої підготовки студента, адже від цього залежить планування програми проведення подальших занять. Не можна ні в якому разі дуже завищувати програму, тому що нездоланні труднощі можуть «відкинути» студента на декілька кроків назад, що зовсім неприпустимо в професійній підготовці. Давати завдання потрібно такі, які студент зможе подолати, причому на початковому етапі викладач має мотивувати вибір саме таких завдань, обґрунтувати їх корисність та далекоглядність і обов'язково пояснити, яким шляхом їх потрібно досягти. Поступово студент набуде початкового досвіду придбання умінь і навичок гри на музичному інструменті і буде спроможний сам вибирати шляхи подолання труднощів. Але перші спроби мають обговорюватися з викладачем, щоб робити вибір на користь найраціональніших. Якщо програма для студента якісно підібрана і відповідає його здібностям та можливостям, вона дозволить йому швидко навчатися, розвиватися та допоможе долати труднощі. А це означає, що з часом він зможе самостійно професійно зростати, адже ця якість дуже важлива для майбутнього педагога.

Вибір видів діяльності для формування потрібних умінь і навичок повинен бути визначений шляхом індивідуального підходу до можливостей кожного студента. Адже всі студенти не можуть працювати по однаковій програмі, тому що для одного вона буде занижена, для другого – завищена, а для третього – тупцювання на місці. Якщо підійти до цього принципу по-інноваційному, то потрібно вдало підбирати програму, але намагатися справлятися з нею раціонально (за більш короткий термін), щоб з'явилася можливість працювати ще й поза програмою. В такому разі у студента буде більший крок вперед.

Мудрі наставники (викладачі) тим і відрізняються від звичайних, що їх підопічні (студенти) з кожним заняттям все більше і більше хочуть з ними спілкуватися, щоб здобути якнайбільше знань, умінь та навичок. Студенти завжди потребують таких викладачів. Адже є така думка, що хорошим вчителем може стати той студент, у якого був хороший викладач, звичайно, якщо методичні здібності студента дозволять йому увібрати в себе всі ті знання, що дає йому викладач. Це дуже важливо для професійної підготовки студента і його подальшої роботи за фахом.

Створення сприятливої атмосфери теж дуже важливий принцип проведення індивідуальних занять, тому що студенти, які приходять навчатися без початкової музичної освіти, потребують великої уваги викладача, адже вони **вперше** починають оволодівати навичками гри на музичному інструменті і намагаються (як дорослі) з першого заняття все зробити правильно, але часто не вдається все зробити без помилок. Тому викладач повинен створити атмосферу довіри, щоб не розвинути у студента комплексів з приводу бути осміяним за некоректне виконання завдання та ін. Студент повинен бути впевнений, що викладач завжди його підтримає, навіть якщо він припустився помилки. Підтримка викладача – це та міцна стіна, яка захищає від невпевненості і дозволяє стрімко рухатися вперед до нових здобутків. Також студент повинен відчувати, що його поважають, люблять та покладають на нього надії. І звичайно, не можна обійтися без такого

елементу, як зацікавлення студента, особливо власним прикладом. Якщо студенту цікаво здобувати знання уміння і навички, то він буде швидко професійно зростати.

Розвиток творчої самостійності студента – це те, на що потрібно звернути увагу з перших індивідуальних занять. Студент повинен одразу зрозуміти, що він завжди має право на свою власну думку, а якщо ця думка відрізняється від іншої думки, він повинен вміти і прагнути її захистити шляхом отримання ще більше знань умінь та навичок.

Отже, в ситуації, яка склалася сьогодні в освіті зовсім не можна обійтися без інноваційних технологій у підготовці студентів педагогічного коледжу до навчання музики молодших школярів. Адже неможливо традиційними методами за втричі коротший термін часу якісно підготувати майбутнього вчителя музики до професійної діяльності. Тому потрібно шляхом педагогічної майстерності завдяки процесам творчого пошуку сприяти віднаходженню нових способів діяльності та по-інноваційному підходити до принципів проведення індивідуальних занять. Намагатися підвищувати мотивацію навчально-виховної діяльності, збільшувати обсяг навчального матеріалу на заняттях, прискорювати темпи навчання, максимально плідно використовувати час на заняттях, оновлювати всі методи навчання студентів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Хрестоматія з педагогіки вищої школи: Навчальний посібник / Укладачі: В. І. Лозова, А. В. Троцько, О. М. Іонова, Т. С. Золотухіна. За заг. ред. В. І. Лозової – Х.: Віровець А. П. «Апостроф», 2011 – 408 с.
2. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька: Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. – 360 с.
3. Зайченко І. В. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів, 2-е вид. – К., «Освіта України», «КНТ», 2008. – 528 с.

4. Педагогіка вищої школи: Навч. Посіб./З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін.; За ред. З. Н. Курлянд. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2007. – 495 с.

Радзивил Т.А.

**ИННОВАЦИОННАЯ ПОДГОТОВКА СТУДЕНТОВ
ПЕДАГОГИЧЕСКОГО КОЛЛЕДЖА К ОБУЧЕНИЮ МУЗЫКЕ
МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ**

Аннотация. Автор исследует проблемы подготовки студентов педагогического колледжа к обучению музыке младших школьников. Статья посвящена условиям подготовки студентов сегодня и принципам проведения индивидуальных занятий.

Ключевые слова: нововведения в образовании, инновационная педагогическая деятельность, объекты инноваций, новейшие технологии, принципы проведения индивидуальных занятий.